

Wawrzyniec i Henryk Teisseyre'owie

Jerzy B. Miecznik¹

Wawrzyniec Teisseyre and Henryk Teisseyre. Prz. Geol., 63: 86–92

Abstract. The Teisseyre family is a very meritorious family in Polish geology. Senior Wawrzyniec Teisseyre (1860–1939), cartographer, tectonicist, petroleum geologist and paleontologist, first determined the course of the SW boundary of the East European Platform, subsequently confirmed by magnetic studies of German geophysicist A.J.H. Tornquist. This important continental-scale feature has a character of deep fractures and is called today the Teisseyre-Tornquist Zone.

Wawrzyniec's son, Henryk Teisseyre (1903–1975), was an eminent Carpathian geologist. After World War II, he was the co-founder of the Wrocław centre of Polish geology and the creator of Wrocław school of tectonics. Significant roles in the geology were played by Henryk's sons: prematurely died Juliusz (1933–1991) and Andrzej Karol (1938–1991). Henryk's nephew, Roman Teisseyre (born 1929), is a world-class seismologist, researcher in physics of the Earth interior.

Keywords: Teisseyre-Tornquist Zone, Podolian Plate, geology of the Carpathians, geology of the Sudetes, Wrocław school of tectonics

Teisseyre'owie są bez wątpienia rodziną najbardziej zasłużoną w polskiej geologii.

Senior Wawrzyniec Teisseyre (1860–1939), kartograf, tektonik, geolog naftowy, paleontolog, jako pierwszy określił przebieg południowo-zachodniej granicy platformy wschodnioeuropejskiej, opierając się na powierzchniowych badaniach geologicznych, co potwierdził potem badaniami magnetycznymi niemiecki geofizyk – A.J.H. Tornquist. Dzisiaj, ta ważna w skali kontynentalnej struktura o charakterze strefy wgłębnych rozłamów, nosi nazwę strefy Teisseyre'a-Tornquista.

Syn Wawrzyńca, Henryk (1903–1975), był wybitnym geologiem karpackim, a po wojnie współtwórcą wrocławskiego ośrodka geologii i twórcą wrocławskiej szkoły tektonicznej. Znaczące role w geologii odegrali również przedwcześnie zmarli synowie Henryka: Juliusz (1933–1991) i Andrzej Karol (1938–1991). Bratanek Henryka – Roman (ur. w 1929 r.), jest światowej klasy seismologiem, badaczem fizyki wnętrza Ziemi (Pazdro, 1950, 1960; Grocholski, 1976; Smulikowski, 1976a, b; Jahn, 1977, 1993; Mierzejewski, 1993; Teisseyre B., 1998a, b; 2003; Teisseyre R. & Teisseyre B., 2002; Kowalczyk, 2005; Bajer, 2013).

Rodzina Teisseyre'ów wywodzi się z Francji, a jej korzenie sięgają średniowiecza. Barbara Teisseyre, żona Andrzeja Karola, też geolog i jednocześnie kronikarz rodu podaje (2003), że za protoplastę rodu uważa się Armaunda Teisseyre'a (według starej pisowni), nauczyciela i medyka z okolic Tuluzy, związanego z religijnym ruchem katarów (XII–XIII w.). Pojawienie się Teisseyre'ów w Polsce było skutkiem terroru rewolucji francuskiej. Ratując życie, swoje i syna Ludwika Stanisława, wdowa po zgilotynowanym 35-letnim kapitanie gwardii królewskiej Ludwiku de Teisseyre, Maria Bonal de Ganges uciekła z Francji do Wiednia, a następnie dotarła do Krakowa, gdzie osiadła, prawdopodobnie ok. 1795 r. (Teisseyre B., 1998a, 2003). Założyciel dynastii geologów Karol Wawrzyniec, znany

Ryc. 1. Wawrzyniec Teisseyre, Lwów 1906 r. Wszystkie fot. z arch. rodzinnego Teisseyre'ów

jako Wawrzyniec, był wnukiem Ludwika Stanisława. Urodził się 10 sierpnia 1860 r. w Krakowie w rodzinie inżyniera kolei żelaznych Henryka de Teisseyre i Julii z domu Belina Węgierskiej. Jego starszy brat Julian, polski patriota, działacz niepodległościowy w Galicji i zaborze rosyjskim, organizator kursów języka polskiego dla młodzieży, padł ofiarą represji carskiej ochrony – wskutek ciężkiego pobicia zmarł w Warszawie w 1912 r. (Teisseyre B., 2003). Wawrzyniec nie angażował się w politykę i całe życie podporządkował nauce. Ze względu na profesję Henryka Teisseyre'owie często zmieniali miejsce zamieszkania, Wawrzyniec uczęszczał do różnych szkół w Krakowie i we Lwowie, a maturę uzyskał w Tarnopolu. Chyba od dzieciństwa przejawiał zamiłowania przyrodnicze, podjął studia paleontologiczne i geologiczne na Uniwersytecie Wiedeńskim, a jego mistrzami byli: wielki Edward Sues

¹ Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy, ul. Rakowiecka 4, 00-975 Warszawa; jerzy.miecznik@pgi.gov.pl.

Ryc. 2. Wawrzyniec Teisseyre (z lewej) i Ludovic Mrazec, siedzi Alimastriani (rumuński inżynier górnik), Lwów 1904 r.

i inne sławy ówczesnej geologii – Melchior Neumayr oraz Gustav Tschermak. Niemal jednocześnie studiował na Akademii Górniczej w Loeben. Po otrzymaniu w 1881 r. absolutorium Wydziału Filozoficznego Uniwersytetu Wiedeńskiego rozpoczął pracę w C. k. Państwowym Zakładzie Geologicznym w Wiedniu na stanowisku wolontariusza. Korzystając z funduszy zakładu, odbył podróż naukową do guberni riazkańskiej w Rosji, której plonem była m.in. rozprawa „Ein Beitrag zur Kenntniss der Cephalopodenfauna der Ornathenthone in Gouvernement Rjäsan (Russland)” (Teisseyre W., 1883), poświęcona systematyce i budowie muszli amonitów z tzw. ilów ornatowych jury środkowej (Bieda, 1948). To na jej podstawie w 1886 r. Wawrzyniec Teisseyre uzyskał doktorat na Uniwersytecie Wiedeńskim. Dzięki dalszym funduszom Zakładu Geologicznego mógł podjąć badania na Podolu, zajmując się m.in. geologią okolic Tarnopola i Zbaraża oraz fauną mszywiolowych raf Miodoborów (Teisseyre W., 1884a, b). W celu podreperowania finansów, ale też dla pogłębienia wiedzy pracował w latach 1885–1886 jako asystent-demonstrator w Katedrze Mineralogii Uniwersytetu Jagiellońskiego u profesora Alojzego Altha. Po jego śmierci powrócił do Wiednia i uczestniczył w opracowaniu zbiorów paleontologicznych Muzeum Historii Naturalnej (Teisseyre B., 1998a).

Po uzyskaniu doktoratu, Wawrzyniec Teisseyre włączył się do prac nad Atlase Geologicznym Galicji zainicjowanym i finansowanym przez Komisję Fizjograficzną Akademii Umiejętności w Krakowie (Graniczny i in., 2007). W latach 1886–1890 przygotował 5 arkuszy mapy geologicznej w skali 1 : 75 000, obejmujących wschodnią część Podola galicyjskiego: Załoźce, Tarnopol, Podwołoszczyńska, Trembowla, Skalat–Grzymałów, które z objaśnieniami ukazały się w VIII. zeszytce Atlasu w 1900 r. W latach 1890–1893 kartował na zachodnim Podolu i Przedgórzu Karpat arkusze: Komarno–Rudki, Żydaczów–Stryj, Kałusz–Halicz, Mikołajów–Bóbrka, Przemyślany–Rohatyń, tworzące zeszyt XXII. Atlasu, opublikowany w 1912 r.,

jednak z nieznanых powodów bez przygotowanych do druku objaśnień (Teisseyre B., 1998a). Zebrane obserwacje i materiały stały się podstawą do jego wieloletnich zainteresowań budową płyty podolskiej i jej stosunkiem do Karpat, rozszerzanych następnie na sąsiednie obszary, które zaowocowały poważnymi koncepcjami tektonicznymi, o czym będzie mowa dalej.

W 1891 r. Wawrzyniec Teisseyre uzyskał na Uniwersytecie Lwowskim habilitację w dziedzinie paleontologii (Teisseyre W., 1889). Tytuł docenta prywatnego pozwalał mu na prowadzenie wykładów za niewielkim wynagrodzeniem (z chesnego od słuchaczy), ale nie dawał stałego uposażenia, co zmusiło go do zarabkowania w charakterze suplenta (zastępcy nauczyciela) w szkołach średnich. Dzięki stypendium im. Śniadeckich, przyznanemu w 1893 r. przez Akademię Umiejętności za przejawianą aktywność naukową i wzorowe wywiązywanie się z obowiązków nauczycielskich, mógł odbyć podróż naukową do Europy Zachodniej (Niemcy, Francja, Szwajcaria).

Po powrocie Wawrzyniec Teisseyre został zaproszony przez królewski rząd w Rumunii do prowadzenia badań geologicznych formacji naftowych i solnych w tym kraju. Spędził w Rumunii 15 lat (1895–1910) jako geolog naftowy, po utworzeniu w 1906 r. Rumuńskiego Instytutu Geologicznego zatrudniony w Komisji Naftowej instytutu. Wyniki badań stratygraficznych, tektonicznych i złożowych, obejmujących w pierwszym rzędzie strefę ropy i solonośnego neogenu przedgórza Karpat Wschodnich i Południowych, publikował głównie w czasopiśmie rumuńskich i wiedeńskich, łącznie w ok. 25 artykułach. Znanie i cenione było jego monograficzne opracowanie fauny mięczaków neogeńskich, które ze względu na wartość stratygraficzną wykorzystywano w rozpoznawaniu pól naftowych (Teisseyre W., 1907, 1913). Pisał o wulkanach błotnych, a wraz z wybitnym geologiem rumuńskim, swoim przyjacielem Ludowicem Mrazecem podjęli w latach 1899–1900 studia nad tektoniką złóż solnych, nad fałdowaniem diapirowym i diapiryzmem, kontynuowane później samodzielnie przez Rumuna (Mrazec & Teisseyre W., 1902; Mrazec, 1935; Dadlez & Jarszewski, 1994). Na podstawie badań w rumuńskich Karpatach uzyskał w 1907 r. na Uniwersytecie Lwowskim habilitację w dziedzinie geologii. Za badania naukowe i współudział w odkryciu złóż ropy naftowej, Wawrzyniec Teisseyre był bardzo szanowany i na zakończenie kontraktu został uhonorowany najwyższym odznaczeniem Rumunii – Orderem Oficera Korony Rumuńskiej, nadanym mu przez króla Karola I (Pazdro, 1950, 1960; Teisseyre B., 1998a).

Przed ostatecznym powrotem do kraju, w 1901 r. we Lwowie, Wawrzyniec Teisseyre ożenił się z Janiną Polityńską, nauczycielką z Tarnowa. Z tego bardzo udanego związku, jak pisze Barbara Teisseyre (1998a), przyszło na świat pięciu synów, wśród nich wymieniony już Henryk, przyszły geolog i ojciec geologów – Juliusza i Andrzeja Karola, oraz Kazimierz, ojciec Romana, geofizyka.

Po powrocie z Rumunii W. Teisseyre został profesorem nadzwyczajnym na Wydziale Filozofii Uniwersytetu Lwowskiego i prowadził wykłady z geologii i paleontologii. Na nowo podjął badania na Podolu, rozciągając je na Karpaty, Podkarpacie i dalsze regiony.

Z początkiem I wojny światowej, podczas ofensywy wojsk rosyjskich na Lwów, Teisseyre'owie wyjechali w głąb monarchii, do Grazu, potem znaleźli się w Zakopanem, by wrócić w 1916 r. do rodzinnego miasta, gdzie Wawrzyniec ponownie związał się z uniwersytetem (Skład Uniwer-

Ryc. 3. Posiedzenie Komisji Rzeczoznawców firmy „Pionier”. Od lewej: Wawrzyniec Teisseyre, Wilhelm Friedberg, Stefan Czarnocki, Konstanty Tołwiński, 1929 r.

sytetu w roku akad. 1915/1916, 1916/1917). Barbara Teisseyre wspomina o jego członkostwie w Komisji Studiów Naukowych przy austriackim generalnym gubernatorstwie w Lublinie (Teisseyre B., 1998a).

W 1918 r. prof. Teisseyre opracował na zamówienie Kasy im. Mianowskiego program organizacji prac geologicznych w odradzającej się Polsce (Teisseyre W., 1918). W następnym roku został zaangażowany do tworzonego Państwowego Instytutu Geologicznego na stanowisko starszego geologa, następnie mianowany jego wicedyrektorem (1921r.) oraz szefem powołanego w 1923 r. Wydziału Naftowo-Solnego PIG. Nagłe zwolnienie z pracy przez ministra przemysłu i handlu w listopadzie 1923 r. było dla niego wielkim zaskoczeniem. Jako powód została podana redukcja zatrudnienia, jednak w opinii Teisseyre’a etat wicedyrektora w rzeczywistości rozdzielono między trzech nowych pracowników. Rozgoryczenie Teisseyre’a było tym większe, że swoje plany zawodowe związał z Instytutem i nie przyjął oferowanych mu katedr na uniwersytetach w Warszawie, Lwowie i Poznaniu (Morozewicz, 1924; Ze spraw organizacyjnych ..., 1924). Dysponując doświadczeniem zdobytym w służbach geologicznych Austrii i Rumunii, chciał współtworzyć geologiczną służbę polską.

W lutym 1924 r. profesor Teisseyre rozpoczął pracę na Politechnice Lwowskiej, w następnym roku został profesorem zwyczajnym i kierownikiem Katedry Geologii i Paleontologii po Tadeuszu Wiśniowskim. Prowadził wykłady i ćwiczenia z geologii naftowej, petrografii i geologii ogólnej oraz ze wstępu do nauk inżynierskich na Wydziale Inżynierii Lądowej i Wodnej (Teisseyre B., 1998a). Wrócił także do wykładowych na Uniwersytecie oraz zasiadał w Komitecie Rzeczoznawców firmy „Pionier” Spółki Akcyjnej dla Poszukiwań i Wydobywania Mineralów Bitumicznych. Mimo podeszłego wieku działalność akademicką i naukową uprawiał niemal do końca swoich dni. W 1925 r. za osiągnięcia naukowe otrzymał Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski, a w 1935 r. na wniosek Senatu Politechniki Lwowskiej został mu nadany przez prezydenta Ignacego Mościckiego tytuł Honorowego Profesora Uczelni.

Największe i najtrwalsze osiągnięcia naukowe profesor Wawrzyniec Teisseyre uzyskał w badaniach tektonicznych. Podczas prac kartograficznych na Podolu wyróżnił różnowiekowe powierzchnie strukturalne i dokonał wnikliwej analizy hipsometrycznych stosunków między nimi, co było kluczem do poznania wglębnej budowy Podola.

Stwierdził, że paleozoiczna płyta podolska tworzy zrąb tektoniczny ograniczony dyslokacjami fleksurowymi, a jej południowo-zachodnia granica stanowi fragment południowo-zachodniej granicy płyty rosyjskiej (platformy wschodnioeuropejskiej) i pokrywa się z wytyczoną przez niego linią Berdo–Narol o szerszym zasięgu (Teisseyre W., 1893, 1903). Dzięki badaniom magnetycznym istnienie tej granicy zostało potwierdzone w 1908 r. przez A.J.H. Tornquista (Teisseyre W., 1921a) dalej na północnym-zachodzie, na terenach ówczesnie polskich i pruskich. W literaturze europejskiej zaczęto określać tę jedną z najważniejszych granic tektonicznych w Europie, jako „linię Tornquista”. Wskazując na pierwszeństwo Wawrzyńca Teisseyre’a profesor Jerzy Znosko (1969) zaproponował nazwać strefę linią Teisseyre’a, a w kolejnych publikacjach linią (strefą) Teisseyre’a–Tornquista (np. Znosko, 1979). Dzisiaj nazwa ta jest ogólnie stosowana, często w formie skrótowej (strefa T-T). W swoich rozprawach tektonicznych

Jerzy Znosko określił Wawrzyńca Teisseyre’a mianem „polskiego pioniera badań tektonicznych krain platformowych”, podkreślając nie tylko jego zasługi w zdefiniowaniu granicy platformy wschodnioeuropejskiej, ale także sformułowania na temat stylu tektonicznego płyt i relacji między ich podłożem i pokrywą (Znosko, 1970, 1971).

Badania płyty podolskiej stały się dla Teisseyre’a punktem wyjścia do badań tektoniki całego przedgórzia Karpat i jego roli w tektogenezie tego górotworu. Ważne tu były także obserwacje i doświadczenia z Karpat Rumuńskich. Według przedstawionej przez niego koncepcji (tzw. teoria pessularna, od uskoków nożycowych czyli pessularnych) fałdowanie fliszu nastąpiło wskutek podsuwania się przedmurza pod geosynklinę fliszową (Teisseyre W., 1921b). Należy wspomnieć, że podobny pogląd przyjął w późniejszych latach Hans Stille dla wyjaśnienia wulkanizmu karpacciego (Książkiewicz, 1972). Zdaniem profesora Mariana Książkiewicza: „Przyjęcie przesuwania się podłoża pod geosynklinę może wyjaśnić wiele szczegółów tektoniki łańcucha. W takim przypadku głębiej leżące warstwy powinny być silniej zaburzone, co istotnie stwierdzono (fałdy wglębne, strefa Węglówki), natomiast wyżej leżące masy stosunkowo biernie się zachowujące mogły otrzymać bardziej spokojne ułożenie, jak np. najwyższa płaszczowina fliszowa – magurska. Hipoteza taka mogłaby wyjaśnić brak ogniw w zaburzonych strefach, np. brak warstw krośnieńskich w półoknie Węglówki lub w oknach strefy lanckorońsko-żegocińskiej, gdyż głębsze ogniwa fałdować się mogły niezależnie od ogniw wyższych. Ruchy, które doprowadziły do tych braków i anormalnych kontaktów, odbywały się pod pokrywą wyższych utworów, które nie były wciągane w zaburzenia głębiej fałdujących się warstw. Hipoteza pessularna jest szczególnie atrakcyjna, jeśli połączy się ją z koncepcją wciągania podłoża w głąb pod geosynklinę przez prądy subkrystalne (np. konwekcyjne). Takie ujęcie może wyjaśnić zniknięcie kordylier. Przy zwykłej tangencjalnej kompresji powinny się one wypiętrzyć i znaleźć na powierzchni lub blisko niej” (Książkiewicz, 1972). Zaslugą Teisseyre’a jest także wprowadzenie lub utrwalenie w terminologii geologicznej szeregu pojęć, jak: rów zapadliskowy, migracja geosynkliny, przedmurze (przedgórze), zagórze (Teisseyre W., 1921b; Książkiewicz, 1979; Skoczylas, 1985; Seyfert, 1987).

Profesor Teisseyre, człowiek skromny, nieśmiały, unikający oficjalnych wystąpień i eksponowanych miejsc (Teisseyre B., 1998a; 2003), znany był z gorących dyskusji i polemik naukowych, których ślady można znaleźć w literaturze. Do jego adwersarzy należeli m.in.: Marian Łomnicki, Karol Bohdanowicz, Stefan Czarnocki, a zwłaszcza Jan Nowak, tuż ówczesnej geologii. Spory dotyczyły teorii naukowych, koncepcji poszukiwań ropy naftowej, zagadnień organizacji polskiej geologii. Jego śmiałe, nowatorskie koncepcje geologiczne, opisywane trudnym językiem, przedstawiane na bieżąco i modyfikowane w kolejnych rozprawach, bezkompromisowość i ostrość sądów, nie zjednywały mu zwolenników i mogły się przyczynić do nagłego rozstania z PIG-iem w 1923 r. (Teisseyre W., 1923, 1934; Ze spraw organizacyjnych... 1924, Nowak, 1934).

Pasją Wawrzyńca Teisseyre'a była praca w terenie i pasji tej doświadczała cała jego rodzina, towarzysząc mu wielokrotnie w geologicznych wędrowkach po Podolu, Karpatach Wschodnich, Tatrach i Alpach. Profesor Pazdro (1960) wspominał, że nawet pod koniec swego życia potrafił wypuszczać się konno w tereny górskie, a na rowerze w bardziej płaskie rejony. Preferował prosty i zdrowy tryb życia, dbał o staranne wychowanie i edukację pięciu synów, którym wpałał umiłowanie przyrody. Wszyscy uzyskali bardzo dobre wykształcenie, a czterech zostało profesorami wyższych uczelni. Wiadomo o jego wieloletnich przyjaźniach z Eugeniuszem Romerem i wspomnianym już Ludovicem Mrazecem (Teisseyre B., 1998a).

Zmarł we Lwowie 2 kwietnia 1939 r. i został pochowany w rodzinnym grobowcu na Cmentarzu Łyczakowskim. Barbara Teisseyre (1998a) napisała, że według zachowanych opisów jego pogrzeb był manifestacją uznania wielu zasług i szczerego sentymentu dla człowieka wielkiego umysłu i serca.

Następny w dynastii geologicznej Teisseyre'ów, Henryk, urodził się 21 marca 1903 r. we Lwowie i jako jedyny z synów Wawrzyńca poszedł w ślady ojca. Zainteresowania przyrodnicze przejawiał od najmłodszych lat, ale po maturze, zdanej w 1922 r. we lwowskim VIII Państwowym Gimnazjum im. J. Śniadeckiego, był najpierw (w latach 1922–1923) słuchaczem na Wydziale Chemicznym Poli-

techniki Lwowskiej. Dopiero potem przeniósł się na Uniwersytet Jana Kazimierza (UJK), podejmując studia geograficzne u sławnego profesora Eugeniusza Romera i geologiczne u profesora Wojciecha Rogali. Tytuł doktora filozofii w dziedzinie geografii uzyskał w 1928 r. na podstawie bardzo wysoko ocenianej rozprawy „Powierzchnia szczytowa Karpat”, przygotowanej pod kierunkiem Romera. W trakcie studiów odbył także jako stypendysta kilkumiesięczny kurs kartowania geologicznego w słynnej szkole alpejskiej profesora Maurice'a Lugeona na Uniwersytecie w Lozannie (wspólnie z Olgą i Zdzisławem Pazdrami) (Krajewski, 1970; Teisseyre B., 1998b).

Mimo uzyskanej asystentury na UJK Henryk Teisseyre zdecydował się na pracę w przemyśle naftowym i w 1928 r. został wieloletnim pracownikiem firmy „Pionier”, wkrótce podjął również współpracę naukową z Państwowym Instytutem Geologicznym. W 1929 r. ożenił się ze studentką geografii Julią Sabatowską, córką znanego lekarza balneologa profesora Antoniego Sabatowskiego, ze związku tego urodzili się synowie: Juliusz i Andrzej Karol (Teisseyre B., 1998b).

Praca Henryka Teisseyre'a w dużej mierze polegała na kartowaniu geologicznym Karpat fliszowych i przygotowywaniu ocen i ekspertyz naftowych na potrzeby „Pioniera”, początkowo pod kierunkiem wytrawnego geologa karpackiego dr. Stanisława Weignera (Krajewski, 1954). Do jego ważnych osiągnięć geologicznych należy zaliczyć rozpoznanie niektórych brzeżnych fałdów roponośnych wschodnich Karpat, jak fałd Rypnego, oraz budowy zachodniej części Karpat dukielskich (Teisseyre H., 1930, 1932). Najistotniejszą pracą na temat Karpat jest monografia budowy geologicznej okolic Węglówki łącznie z roponośnym fałdem Węglówki, opracowana na podstawie zdjęcia geologicznego, wykonanego w latach 1943 i 1945 (Teisseyre H., 1947). Posumowanie swoich poglądów na temat geologii i perspektyw surowcowych przedstawił w referacie „Przewodnie rysy tektoniki Karpat i możliwości rozwoju kopalnictwa naftowego w Karpatach i na Przedgórzu” wygłoszonym w Instytucie Naftowym w Krośnie w 1945 r. (Teisseyre H., 1946). W opinii profesora Książkiewicza, wygłoszonej podczas uroczystości nadania Henrykowi Teisseyre'owi tytułu doktora honoris causa Uniwersytetu

Ryc. 4. Henryk Teisseyre w Karpatach, Stary Sambor 1928 r.

Ryc. 5. Henryk Teisseyre z żoną Julią i synami Andrzejem (z lewej) i Juliuszem, w ogrodzie domu we Lwowie, 1941 r.

Ryc. 6. W Górach Bystrzyckich, od lewej: Jan Krasoń, Juliusz Teisseyre, Ludwik Wójcik, Kazimierz Smulikowski, Julia Teisseyre, Henryk Teisseyre, Czesław Juroszek i Teodor Sztuk, 1952 r.

Ryc. 7. Kazimierz Smulikowski i Henryk Teisseyre w Masywie Śnieżnika, 1964 r.

Wrocławskiego w 1975 r., wynikające z tych prac wnioski stratygraficzne i tektoniczne „wywarły wielki wpływ na tok badań łańcucha karpackiego” (Teisseyre B., 1998b). Równolegle Teisseyre zajmował się geologią i geomorfologią Podola i Rostocza, a także osuwiskami w Karpatach i na ich przedgórzu (Jahn, 1977). W 1936 r. habilitował się na Uniwersytecie Jagiellońskim i jako docent geologii wykładał tam tektonikę. Po dwóch latach przeniósł się na Uniwersytet Jana Kazimierza, gdzie prowadził wykłady z tektoniki Alp i jednocześnie pracował w naftowej Spółce Akcyjnej „Gazolina”.

Uzyskana przez Henryka Teisseyre’a pozycja poważnego geologa karpackiego sprawiła, że po rozpoczęciu się w 1939 r. okupacji sowieckiej Lwowa został ponownie zatrudniony na uniwersytecie (nazwanym wówczas Państwowym Uniwersytem Lwowskim) jako wykładowca tektoniki porównawczej, a ponadto w przedsiębiorstwie naftowym „Ukrnieftierazwiedka” jako konsultant naukowy. W latach okupacji niemieckiej uniwersytet zamknięto, a przedsiębiorstwo przekształcono w spółkę akcyjną A.G. Karpathenöl, w ramach której Teisseyre prowadził prace poszukiwawcze ropy w okolicach Krosna, Biecza i Rozembarku (Rożnowic) (Teisseyre B., 1998b). Po powrotnym zajęciu Lwowa przez wojska sowieckie w lipcu 1944 r., nowa władza okupacyjna powołała Henryka Teisseyre’a w stycz-

niu 1945 r. na stanowisko profesora geologii na uniwersytecie, oferując jednocześnie pracę w Naftowym Instytucie Przykarpaccim Akademii Nauk USRS. Pomoc przysłała z Krakowa, kiedy to dziekan Wydziału Filozoficznego Uniwersytetu Jagiellońskiego, profesor Zygmunt Zawirski wezwał go do pilnego przybycia do Krakowa w celu podjęcia pracy dydaktycznej (Teisseyre B., 1998b; Gorczyca-Skała, 2003). Działo się to w ramach zorganizowanej na UJ akcji, służącej ułatwieniu pracownikom lwowskich i wileńskich uczelni ich opuszczenia i dotarcia do Krakowa lub innych istniejących lub tworzonych ośrodków akademickich w nowych granicach Polski (Smulikowski, 1994). Henryk Teisseyre wraz z całą rodziną wyjechał wkrótce ze Lwowa i rozpoczął wykłady z geologii regionalnej na Uniwersytecie Jagiellońskim oraz kontynuował prace terenowe w rejonie Węglówki. Jednak mimo korzystnych warunków pracy z powodu trudnych warunków mieszkaniowych w przeludnionym wówczas Krakowie jesienią

przeniósł się do Poznania, na tamtejszy uniwersytet, lecz i tam sytuacja lokalowa nie zachęcała do pozostania. W końcu wczesną wiosną 1946 r. dotarł do Wrocławia, aby na zaproszenie rektora Uniwersytetu i Politechniki Wrocławskiej profesora Stanisława Kulczyńskiego zająć stanowisko profesora nadzwyczajnego w Katedrze Geologii Ogólnej Wydziału Przyrodniczego na Uniwersytecie i Politechnice Wrocławskiej.

Z tą chwilą stał się Henryk Teisseyre głównym organizatorem wrocławskiego ośrodka geologii, studiów geologicznych na Uniwersytecie, wkrótce (1949) też Oddziału Dolnośląskiego Państwowego Instytutu Geologicznego (początkowo pod nazwą „Instytutu Dolnośląskiego”, a potem „Dolnośląskiej Stacji Terenowej IG”), a w 1955 r. Pracowni Sudeckiej Starych Struktur Zakładu Nauk Geologicznych PAN (Gorczyca-Skała, 2003; Sawicki, 2003; Żelaźniewicz, 2003). Przede wszystkim jednak stanął wobec wielkiego wyzwania naukowego, jakim było zmierzenie się z problematyką geologiczną Sudetów, obcą jemu, geologowi Karpat fliszowych, ale też w ogóle polskiej myśli geologicznej, która kształtowała się na terenach, gdzie nie napotymano podobnie wielkiej różnorodności inwentarza skał metamorficznych, magmowych i skomplikowanych stosunków między nimi i współtowarzyszącymi im skalnymi seriami osadowymi i wielkiej różnorodności przejawów mineralizacji (m.in. kruszcowej).

Profesor Teisseyre zaczął od systematycznego zapoznawania się z budową Sudetów, konfrontując materiały niemieckie z własnymi obserwacjami terenowymi i wynikami badań petrograficznych, w które wciągnął swojego lwowskiego kolegę i przyjaciela, wybitnego petrografa i mineraloga profesora Kazimierza Smulikowskiego (Borkowska, 2003). „Ten okres mojej współpracy z Henrykiem Teisseyre na terenie Sudetów (1946–1958) tkwi w mojej pamięci jako najradośniejszy w całym moim życiu okres działalności na polu nauki” – wspominał Kazimierz Smulikowski (1976a), dodając: „Trudno wymarzyć sobie lepszego partnera w tej działalności (...) pogodny, wesoły, naładowany energią twórczą i pomysłowością, najmilszy towarzysz w terenowych wyprawach i partner w dyskusjach”. Pousumowanie tego pierwszego, bardzo ważnego etapu badań profesor Teisseyre zawarł w trzecim tomie „Geologii Regionalnej

Ryc. 8. W Górach Kaczawskich podczas XL Zjazdu PTG w Zgorzelcu, od prawej: Henryk Teisseyre, Jerzy Milewicz, Leszek Sawicki, NN, NN, 1967 r.

Polski” poświęconym Sudetom (Teisseyre H. i in., 1957, 1960). W 1963 r. założył i redagował (do końca życia) wraz z Kazimierzem Smulikowskim poważne wydawnictwo *Geologia Sudetica*, przeznaczone głównie do publikowania ważniejszych sudeckich prac doktorskich i habilitacyjnych. Wróćmy do wypowiedzi Mariana Książkiewicza z 1975 r. (Teisseyre B., 1998b): „Obszar Sudetów i ich przedpola był terenem prac geologów niemieckich przez wiele lat [...] Schematyzm i trzymanie się autorytatywnie ustalonych pojęć i poglądów znamionują niemiecką literaturę Dolnego Śląska. Aby osiągnąć istotne wyniki w rozpoznawaniu geologii tego obszaru, trzeba było całkowicie nowego podejścia i nowych myśli. To właśnie w badaniach geologicznych Sudetów wprowadził prof. Henryk Teisseyre. Już pierwsze prace przyniosły istotne wyniki. Dotyczyły one najpierw zagadnień stratygraficznych, jako podstawowych do rozwiązań zagadnień innych. Te badania i zastosowanie takich badań i metod kartograficznych, jakie wypracowały pokolenia geologów polskich w Karpatach, a które prof. Teisseyre świetnie opanował, doprowadziły wkrótce do rewelacyjnych wyników...”

Henryk Teisseyre prowadził badania na terenie całych Sudetów, szczególnie intensywnie w Górach Kaczawskich, depresji Świebodzi i metamorfiku Śnieżnika Kłodzkiego i tam też odniósł największe sukcesy, wykorzystując biegłą znajomość tektoniki alpejskiej. Jego odkrycia allochtoniczności Gór Kaczawskich, czy synorogeniczności depresji Świebodzi weszły do kanonu wiedzy o rozwoju Sudetów (Żelazniewicz, 2003). Największą zasługą było zastosowanie w kartografii geologicznej analizy strukturalnej (mezo-strukturalnej), służącej rekonstrukcji tektonicznej historii badanych skał (Teisseyre H., 1968, 1971). Upowszechnienie metod tej analizy wśród uczniów i współpracowników skutkowało powstaniem wrocławskiej szkoły tektoniki i geologii strukturalnej. Osiągnięcia tej szkoły znalazły uznanie za granicą. Do Wrocławia zaczęli przyjeżdżać

geolodzy z Francji, Szwecji, Wielkiej Brytanii, Stanów Zjednoczonych, a profesor Teisseyre był wielokrotnie zapraszany na wykłady na uniwersytety w Paryżu, Caen, Grenoble, Neuchâtel, Berlinie i Kopenhadze. Uczestniczył w projekcie badań prekambriu w strefach mobilnych w Międzynarodowym Programie Korelacji Geologicznych IGCP i w pracach Międzynarodowej Asocjacji do Badań Głębokich Stref Skorupy Ziemskiej AZOPRO. Wspólnie z profesorem Smulikowskim był organizatorem XV Sesji AZOPRO w Sudetach w r. 1973 z udziałem wielu wybitnych geologów i petrologów zagranicznych (Smulikowski, 1976a; Teisseyre B., 1998b; Wojciechowska, 2003). Trzeba przypomnieć, że działo się to w czasach wciąż ograniczonych względami politycznymi kontaktów z zagranicą.

Henryk Teisseyre jest często wspominany jako znakomity nauczyciel. Sale na jego wykładach były zawsze wypełnione słuchaczami, a na zjazdach, konferencjach i odczytach z jego udziałem wszyscy z wielkim zainteresowaniem czekali na uwagi i podsumowanie profesora. Był autorytetem, wokół którego koncentrowało się życie całego wrocławskiego środowiska geologicznego (Gorczyca-Skała, 2003). Wychował rzeszę magistrantów i promował 29 doktorów na Uniwersytecie Wrocławskim, w Państwowym Instytucie Geologicznym i Zakładzie Nauk Geologicznych PAN.

W 1970 r. Henryk Teisseyre został powołany na członka rzeczywistego PAN. Jego uczeń, profesor Wojciech Grocholski wspominał (Grocholski, 1976): „Stopnie i zaszczyty naukowe uzyskiwał jakby mimochodem, nie zabiegając o nie. Jego pasją życiową była geologia i umiłowanie przyrody”. Cechowała go wielka dobroć, uczciwość i wiara w ludzi, co niektórzy nie zawsze uczciwie wykorzystywali (Grocholski, 1976; Teisseyre B., 1998b). Zawsze mógł liczyć na wsparcie ze strony swojej żony Julii, która była jego dobrym duchem i dbała o stworzenie jak najlepszych warunków do pracy naukowej. Bardzo często towarzyszyła mu w wyjazdach w teren, a także na naukowe konferencje. Była kobietą bardzo dobrze wykształconą m.in. muzycznie i biegle władała kilkoma językami. Oboje kochali muzykę.

Profesor Teisseyre zmarł nagle, podczas pracy w swoim gabinecie, 29 października 1975 r., niespełna miesiąc po odebraniu doktoratu honoris causa Uniwersytetu Wrocławskiego. Miał już spakowany bagaż na planowany na następny dzień wyjazd terenowy w Sudety.

Spoczywa z matką i żoną na Cmentarzu św. Wawrzyńca we Wrocławiu.

Pani dr. Barbarze Teisseyre serdecznie dziękuję za rozmowy o profesorze Henryku Teisseyrze i o całej Rodzinie, za bardzo ciepłe wspomnienie o Jego Żonie Julii, a także za udostępnienie rodzinnych fotografii. Za pomoc w korzystaniu z archiwalnych materiałów Muzeum Ziemi PAN w Warszawie składam podziękowanie Pani dr Agnieszce Pietrzak. Profesorowi Markowi Narkiewiczowi winien jestem wdzięczność za inspirujące dyskusje o polskiej geologii i uwagi na temat tekstu artykułu.

LITERATURA

- BAJER M. 2013 – Paryż–Lwów–Warszawa–Wrocław / Teisseyre’owie. [W:] Rody uczone. Kreski do szkicu. Wyd. Nauk. Uniw. im. M. Kopernika, Warszawa–Toruń: 467–475.
- BIEDA F. 1948 – Historia paleontologii w Polsce. PAU Historia nauki polskiej w monografiach, X, Kraków, s. 37.
- BORKOWSKA M. 2003 – Współpraca naukowa Profesora Henryka Teisseyre’a z Profesorem Kazimierzem Smulikowskim i jego uczniami. *Prz. Geol.*, 51 (10): 886–889.
- DADLEZ R. & JAROSZEWSKI W. 1994 – Tektonika. Wyd. Nauk. PWN, Warszawa, s. 743.

- GORCZYCA-SKAŁA J. 2003 – Profesor dr hab. Henryk Teisseyre jako dydaktyk. *Prz. Geol.*, 51 (10): 891–893.
- GRANICZNY M., KACPRZAK J., URBAN H. & WOŁKOWICZ S. 2007 – Atlas Geologiczny Galicji – pierwsza edycja map geologicznych ziem polskich. *Prz. Geol.*, 55 (5): 368–372.
- GROCHOLSKI W. 1976 – Henryk Teisseyre 1903–1975. *Rocz. Pol. Tow. Geol.*, XLVI (4): 579–584.
- JAHN A. 1977 – Henryk Teisseyre, 1903–1975 (wspomnienie). *Acta Universitatis Wratislaviensis*, 378. *Pr. Geol.-Miner.* VI: 2–14.
- JAHN A. 1993 – Andrzej Karol Teisseyre (11.XI.1938–30.XI.1991). *Geol. Sudetica*, 27 (1–2): 13–19.
- KOWALCZUK J. 2005 – Doktorat Honoris Causa AGH dla prof. dr. hab. Romana Teisseyre z Instytutu Geofizyki Polskiej Akademii Nauk w Warszawie. http://www.biuletyn.agh.edu.pl/archiwum_bip/_2005/_137/05_137.html.
- KRAJEWSKI S. 1954 – Henryk Teisseyre. *Prz. Geol.*, 2 (7): 291–292.
- KRAJEWSKI S. 1970 – Notatka o Polakach studiujących w Szwajcarii nauki geologiczne w latach 1897–1930. *Pr. Muz. Ziemi*, 15 cz. I: 21–32.
- KSIĄŻKIEWICZ M. 1972 – Karpaty. [W:] Budowa geologiczna Polski. T. 4. Tektonika. Cz. 3, Wyd. Geol., Warszawa, s. 228.
- KSIĄŻKIEWICZ M. 1979 – Geologia dynamiczna. Wyd. 5. Wyd. Geol., Warszawa, s. 708.
- MIERZEJEWSKI M. P. 1993 – Juliusz Henryk Teisseyre geolog i petrograf (3.VI.1933–24.II.1991). *Geol. Sudetica*, 27 (1–2): 5–12.
- MOROZEWICZ J. 1924 – Kronika Instytutu (od maja do końca 1923 r.) *Spraw. Pol. Inst. Geol.*, II (3–4): 562–572.
- MRAZEC L. 1935 – O diapiryzmie. [W:] Karpaty i przedgórze. III. Karpacki Instytut Geologiczno-Naftowy, Warszawa–Borysław–Lwów: 1–20.
- MRAZEC L. & TEISSEYRE W. 1902 – Aperçu géologique des formations salifères et des gisements de sel en Roumanie. *Moniteur intérêt pétrolifères Roumains*, 43–47, 49–51, s. 55.
- NOWAK J. 1934 – O zarzutach Teisseyrego. *Kosmos*, 59: 291–302.
- PAZDRO Z. 1950 – Wawrzyniec Teisseyre 1860–1939. *Rocz. Pol. Tow. Geol.*, XIX (1): 273–281.
- PAZDRO Z. 1960 – Wawrzyniec Teisseyre 1860–1939. *Prz. Geol.*, 8 (12): 638–640.
- SAWICKI L. 2003 – Wspomnienie o Profesorze Henryku Teisseyrze – założycielu Dolnośląskiego Oddziału Państwowego Instytutu Geologicznego. *Prz. Geol.*, 51 (10): 895–900.
- SEYFERT C. K. 1987 – The Encyclopedia of Structural Geology and Plate Tectonics. Vol. X. Encyclopedia of Earth Sciences. Van Nostrand Reinhold Comp., New York, s. 876.
- Skład Uniwersytetu w roku akademickim 1915/1916. C.k. Uniwersytet im. Cesarza Franciszka I we Lwowie. Lwów 1916, s. 60.
- Skład Uniwersytetu w roku akademickim 1916/1917. C.k. Uniwersytet im. Cesarza Franciszka I we Lwowie. Lwów 1917, s. 66.
- SKOCZYLAŚ J. 1985 – Rozwój poznania budowy geologicznej Polski w latach 1918–1939. *PAN Inst. Hist. Nauki, Oświaty i Techniki. Zakł. Nar. im. Ossolińskich, Wrocław–Warszawa–Kraków*, s. 264.
- SMULIKOWSKI K. 1976a – Wspomnienie o Henryku Teisseyre. *Geol. Sudetica* XI (1): 1–3.
- SMULIKOWSKI K. 1976b – Wspomnienie pośmiertne o profesorze Henryku Teisseyrze. *Prz. Geol.*, XXIV (4): 173–174.
- SMULIKOWSKI K. 1994 – Droga po kamieniach. *Wspomnienia*. Warszawa, s. 396.
- TEISSEYRE B. 1998a – Uwagi o życiu Wawrzyńca Teisseyre’a z okazji jubileuszu 150-lecia Politechniki Lwowskiej. *Acta Univ. Wratisl.*, 2004. *Pr. Geol.-Miner.* LXIV: 11–46.
- TEISSEYRE B. 1998b – Wspomnienie o Profesorze Henryku Teisseyrze z okazji 50-lecia polskiej eksploracji geologicznej Sudetów. *Acta Universitatis Wratislaviensis*, 2051. *Pr. Geol.-Miner.* LXVII: 5–17.
- TEISSEYRE B. 2003 – Osobowość Profesora Henryka Teisseyre’a a środowisko, w którym wyrósł. *Prz. Geol.*, 51 (10): 884–886.
- TEISSEYRE H. 1928 – Powierzchnia szczytowa Karpat. *Prace Geogr.* 10: 67–102.
- TEISSEYRE H. 1930 – Budowa geologiczna fałdu Rypnego między Jasieniem a Dubszarą oraz kopalnie oleju skalnego w Rypnem i Słobdzie Dubeńskiej. *Spraw. Pol. Inst. Geol.*, 5: 565–591.
- TEISSEYRE H. 1932 – Zarys budowy geologicznej Karpat Dukielskich. *Spraw. Pol. Inst. Geol.*, 7 (2): 319–336.
- TEISSEYRE H. 1946 – Przewodnie rysy tektoniki Karpat i możliwości rozwoju polskiego kopalnictwa naftowego w Karpatach i na Przedgórzu. *Nafta*, II: 7–10.
- TEISSEYRE H. 1947 – Budowa geologiczna okolic Węglówki. *Nafta*, III: 146–149, 185–190, 220–224, 258–261.
- TEISSEYRE H. 1968 – Serie metamorficzne Sudetów. Uwagi o stratygrafii, następstwie i wieku deformacji oraz metodach badawczych. *Geol. Sudet.*, IV: 7–45.
- TEISSEYRE H. 1971 – Zagadnienie analizy strukturalnej w Sudetach, jej cele i metodyka. *Rocz. Pol. Tow. Geol.*, XLI (1): 93–118.
- TEISSEYRE H., SMULIKOWSKI K. & OBERC J. 1957 – Sudety. T. III, z. 1. Utwory przedtrzęsiorzędowe. *Regionalna geologia Polski*. PWN, Kraków: 1–300.
- TEISSEYRE H., SMULIKOWSKI K. & JAHN A. 1960 – Sudety. T. III, z. 2. Utwory trzęsiorzędowe i czwartorzędowe oraz poglądy na rozwój budowy geologicznej Sudetów. PWN, Kraków: 301–438.
- TEISSEYRE R. & TEISSEYRE B. 2002 – Wawrzyniec Karol de Teisseyre: A Pioneer in the Study of „Cryptotectonics”. *Eos*, 83 (47): 541–556.
- TEISSEYRE W. 1883 – Ein Beitrag zur Kenntniss der Cephalopodenfauna der Ornatenthone in Gouvernement Rjäsan (Russland). *Sitzb. Der B. Akad. Der Wissensch. J. Abth. Juli-Heft, zeit. LXXXVIII*: 538–628.
- TEISSEYRE W. 1884a – Der Podolische Hügellug der Miodobory als ein sarmatisches Bryozoenriff. *Jb. Geol. Reichsanst. Bd. 34*: 299–312.
- TEISSEYRE W. 1884b – O budowie geologicznej okolicy Tarnopola i Zbaraża, wiadomość tymczasowa. *Spraw. Kom. Fizjogr. AU*, 18: 2–16.
- TEISSEYRE W. 1889 – Ueber die systematische Bedeutung der sog. Parabeln der Perisphinctes. *Neues J. Min. Geol. Paläont., bl. VII*: 570–643.
- TEISSEYRE W. 1893 – Całokształt płyty paleozoicznej Podola galicyjskiego. *Kosmos*, 18: 319–326.
- TEISSEYRE W. 1903 – Der paläozoische Horst von Podolien und die ihn umgebenden Senkungsfelder. *Beitr. Z. Paläontol. U. Geol. Öster. Ung. U. Oriens. Bd. XV*: 101–123.
- TEISSEYRE W. 1907 – Beiträge zur neogenen Molluskenfauna Rumäniens: mit besonderer Berücksichtigung der Erdölgebiete der Subkarpaten. *A. Inst. Geol. al României. Bd. I, 2*: 217–261.
- TEISSEYRE W. 1913 – Vorläufige Mitteilung über einige neue und wenig bekannte Unionen-Arten aus dem Pliocän Rumäniens. *Compte-Rendus des Séances Inst. Geol. Roum.*, II: 7.
- TEISSEYRE W. 1918 – Uwagi o potrzebach geologii polskiej. *Nauka Polska*, I: 151–154.
- TEISSEYRE W. 1921a – O stosunku wewnętrznych brzegów zapadlin przedkarpackich do krawędzi fliszu karpackiego. *Spraw. Pol. Inst. Geol.*, I (2 i 3): 103–138.
- TEISSEYRE W. 1921b – Zarys tektoniki porównawczej Podkarpacia. *Kosmos*, 46: 242–474.
- TEISSEYRE W. 1923 – O potrzebie zbadania zapadliska przedkarpackiego próbnymi wierceniami głębokimi. *Pos. Nauk. Państw. Inst. Geol.*, 5: 20–24.
- TEISSEYRE W. 1934 – O potrzebie racjonalnej organizacji sprawozdawczej w zakresie geologii polskiej. Ze spraw organizacyjnych nauki polskiej. *Cz. II. Kosmos* 59: 170–195.
- Ze spraw organizacyjnych nauki polskiej. *Kosmos*, 49 (1924): 308–317.
- WOJCIECHOWSKA I. 2003 – Profesor Henryk Teisseyre – początki polskich badań geologicznych w Sudetach – w 100-ną rocznicę urodzin. [W:] Ciężkowski A., Wojewoda J. & Żelaźniewicz A. (red.) – Sudety Zachodnie: od wendy do czwartorzędu. *Wyd. WIND, Wrocław*, 1–5.
- ZNOSKO J. 1969 – Geologia Kujaw i wschodniej Wielkopolski. *Przew. XLI Zjazdu Pol. Tow. Geol.*, Konin 21–23.8.1969. *Wyd. Inst. Geol.*, Warszawa: 5–48.
- ZNOSKO J. 1970 – Rozważania nad istotą i nazewnictwem platform. *Kwart. Geol.*, 14 (2): 245–258.
- ZNOSKO J. 1971 – Rozwój poglądów na tektonikę obszaru Polski. *Rocz. Pol. Tow. Geol.*, 41 (1): 75–92.
- ZNOSKO J. 1979 – Teisseyre-Tornquist tectonic zone: some interpretative implications of recent geological and geophysical investigations. *Acta Geol. Pol.*, 29 (4): 365–382.
- ŻELAŻNIEWICZ A. 2003 – Profesor Henryk Teisseyre – kierownik pracowni i zakładu Polskiej Akademii Nauk we Wrocławiu. *Prz. Geol.*, 51 (10): 901.

Praca wpłynęła do redakcji 16.12.2014 r.
Akceptowano do druku 17.12.2014 r.

Serwis fotograficzny na str. 70

Wawrzyniec i Henryk Teisseyre'owie (patrz str. 86)

Ryc. 9. Wawrzyniec Teisseyre z rodziną w 1908 r. Na pierwszym planie żona Janina z synami, od prawej: Stanisław, Jerzy, Henryk, Kazimierz. Z tyłu Wawrzyniec z siostrą Marią

Ryc. 10. Wawrzyniec Teisseyre z synem Henrykiem, Poronin 1913 r.

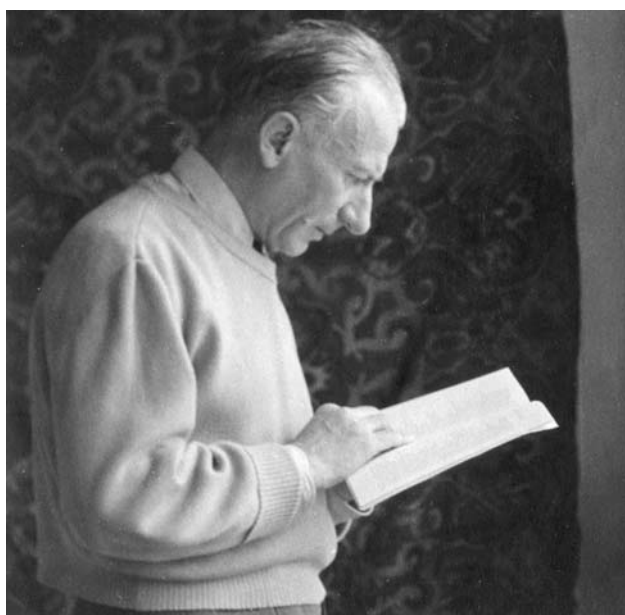
Ryc. 12. Henryk Teisseyre z synem Andrzejem w Górach Wałbrzyskich, 1947 r.

Ryc. 11. Wawrzyniec i Janina Teisseyre'owie z synową Julią i wnukiem Juliuszem, Felsztyn 1937 r.

Ryc. 13. Polsko-czeska konferencja terenowa w Międzygórzu w 1958 r. Od prawej: Henryk Teisseyre, Kazimierz Smulikowski i Josef Chaloupsky, NN

Ryc. 14. Henryk Teisseyre w domowym gabinecie, Wrocław 1964 r. Wszystkie fot. z arch. rodzinnego Teisseyre'ów